

La comunitat d'ocells

de les rodalies de Pedret

Josep M. Marmi

Aquest treball és el resultat d'un seguiment d'ocells realitzat entre el mes d'agost de 1997 i el mes de juliol de 1998 pels voltants de Pedret. La seva intenció, a part de donar un llistat de les espècies més representatives que hi podem trobar, és mostrar-nos la dinàmica d'aquesta comunitat d'éssers vius al llarg d'un any i donar una visió general de com pot influenciar l'ambient en la seva diversitat.

Descripció de la zona d'estudi

L'àrea d'estudi ha estat, de nord a sud, el tram de la vall que forma el riu Llobregat entre la presa del pantà de la Baells i els túnels de la pista forestal que arriba a Cal Rosal. Hi queden incloses una important part de la serra de la Petita i les cares de les serres de Casa en Ponç i de Picancel que miren a la vall. El relleu està compost, a grans trets, per la vall i les serres esmentades que l'envolten en aquest tram. En general es tracta d'una zona accidentada a cavall entre els relleus més plans del baix Berguedà i les primeres muntanyes del Prepirineu. El rang d'altitud va des dels 500 m (a nivell del riu) fins als 800 m de les cotes més elevades, aproximadament.

Malgrat no ser una zona molt extensa, ofereix una notable diversitat de vegetació el resultat de la qual és un paisatge en mosaic. Hi podem observar zones dominades per vegetació arbustiva típica de vessants assolats com el garric (*Quercus coccifera*); boscos mixtos on podem trobar una barreja de pins, carrasca (*Quercus ilex ssp. rotundifolia*), roures (*Quercus sp.*) amb abundant sotabosc; pinedes amb pi roig (*Pinus sylvestris*) i pinassa (*P. nigra ssp. salzmanii*) amb sotabosc de boix (*Buxus sempervirens*) o falguera aquilina (*Pteridium aquilinum*); vegetació de ribera amb vern (*Alnus glutinosa*), salze (*Salix alba*), sarga (*Salix elaeagnos*) i pollancre (*Populus nigra*); àrees obertes com pastures i camps abandonats.

La intervenció humana també hi té la seva presència en forma de masies –algunes deshabitades–, prats on pastura bestiar, la presa del pantà, l'ermita i el pont romànic o l'abocador de Font Ollera.

Algunes de les espècies d'ocells que podem observar a Pedret. Esquerra: a sobre, bitxac comú; al mig, mallarenga carbonera; a sota, gaig; berna pescaire. J. MARMÍ

Efectes del medi en la diversitat d'ocells

Un paisatge en mosaic té una major diversitat d'espècies que un d'homogeni. Un mosaic ofereix una major heterogeneïtat de recursos i de condicions que poden ser aprofitats per més espècies diferents que en un paisatge homogeni. L'estructura i la composició de la vegetació, el riu Llobregat i els torrents que hi desemboquen o l'acció de l'home són alguns dels factors que han modelat el paisatge d'aquesta petita àrea i que en alguns casos permeten que determinades espècies d'ocells hi puguin desenvolupar les seves activitats.

L'estructura de la vegetació pot jugar un paper important en la presència de certes

espècies. Ocells com el bitxac, el gratapalles, el sit negre o la tallareta cuallarga prefereixen ambients oberts càlids i assolellats dominats per vegetació arbustiva com els que podem trobar a la serra de la Petita. Els rapinyaires com l'aligot o l'àguila marcenca utilitzen els ambients boscosos per a la cria i les àrees obertes per a la caça. Hi ha altres espècies que són d'hàbits més forestals com per exemple el gaig, el tudó, el cucut, la mallerenga carbonera o el bruel. Entre les espècies forestals n'hi ha que prefereixen boscos amb sotabosc dens com el rossinyol; mentre que d'altres, com el gafarró, prefereixen arbredes clares. La composició de la vegetació del bosc també pot influir en certs ocells. Alguns com l'astor i la mallerenga petita prefereixen coníferes, d'altres com la mallerenga blava prefereixen boscos mixtos.

El riu i la vegetació de ribera que porta associada també són un factor que determina la presència de determinades espècies en aquesta zona. Aquest és el cas del bernat pescaire, la merla d'aigua o la cuereta torrenera.

L'activitat humana també ha estat aprofitada per algunes espècies d'ocells. L'oreneta vulgar és un ocell habitual en ambients rurals com els camps i les cases de pagès que trobem a la carretera que baixa de Berga cap a Pedret. L'oreneta cua-blanca cria a la presa del pantà i els roquerols ho fan al pont de Pedret i al llarg dels túnels. Els corbs són fàcils d'observar pels voltants de l'abocador de Font Ollera, on van a cercar aliment.

L'efecte de la localització geogràfica

Geogràficament, aquesta àrea es troba en una zona de transició entre els relleus suaus del baix Berguedà i les primeres serralades prepirinenques. A la mateixa zona podem trobar algunes espècies més aviat típiques del baix Berguedà juntament amb d'altres de típiques de l'alt Berguedà. La causa n'és que ens trobem en la intersecció dels ambients de plana i de muntanya mitjana. Hi trobem unes condicions microclimàtiques favorables per a espècies típiques de llocs relativament càlids i secs, com és el cas del bitxac o del tallarol capnegre en els vessants orientats a sollell. Aquestes dues espècies abunden al baix Berguedà. Els cingles o algunes construccions humanes com el pont de Pedret o els túnels són aprofitats pel roquerol per fer els seus nius. Aquest ocell és més abundant a l'alt Berguedà, on pot disposar més fàcilment de cingles i de parets. Una altra espècie abundant a l'alt Berguedà que podem trobar també a Pedret és la merla d'aigua. Aquest ocell

Una visió general de la zona des de la serra de la Petita. J. MARMÍ

Imatge del riu on podem observar la vegetació de ribera i les pinedes mixtes. J. MARMÍ

prefereix trams de riu on hi ha aigües corrents i netes, les quals solen trobar-se als cursos alts dels rius. La presència de la merla d'aigua en un lloc determinat és interessant ja que pot ser utilitzada com un bioindicador de la qualitat de l'aigua perquè defuig les aigües contaminades. Algunes espècies que nidifiquen al nord de la comarca les podem trobar com a hivernants a Pedret. Aquestes poblacions hivernants possiblement són formades per individus que vénen de l'alt Berguedà i altres que vénen d'Europa central.

Aquesta àrea es troba a la intersecció de dos ambients diferents, i el fet que coinci-

deixin espècies típiques de cadascun d'ells és degut a diversos factors que poden ser, com hem vist, les condicions microclimàtiques o el relleu, per citar-ne alguns.

La comunitat d'ocells al llarg de l'any

Els ocells són uns animals amb una alta capacitat de mobilitat. A més a més poden estar més o menys influenciats per l'estacionalitat anual. Això determina la composició d'espècies en una regió i en un moment determinat.

Moltes de les espècies identificades en el seguiment són sedentàries en aquesta zona. És a dir, les hi podem trobar durant tot l'any. Algunes, però, poden augmentar o disminuir en nombre d'individus en determinades èpoques de l'any a causa de moviments migratoris d'una part de la població. És el cas del roquerol. A l'estiu hi és un ocell força abundant mentre que a l'hivern la seva presència disminueix notablement perquè a que la majoria d'individus migra cap a altres llocs. Uns altres exemples en són el pit-roig i el pinsà. La població autòctona es veu incrementada a l'hivern per l'arribada a la comarca d'individus del centre i del nord d'Europa.

Les espècies estivals solen arribar al llarg de la primavera per aparellar-se i criar. Al llarg de la tardor tornen als seus refugis hivernals que es troben a latituds més meridionals. Entre les espècies d'ocells estivals més característiques que podem trobar a Pedret i els seus voltants es pot citar l'àguila marcenca, el cucut, les orenetes vulgar i cuablanca, el rossinyol o el tallarol de garri-ga.

Les espècies hivernants solen estar compostes d'individus que vénen del nord de la comarca o d'Europa central per refugiar-se del fred. Entre elles trobem el reietó i el lluer.

Espècie	Categoria	Nidificació	Hàbitat	Dist. Comarcal
abellerol (<i>Merops apiaster</i>)	de pas	No		
àguila calçada (<i>Hieraetus pennatus</i>)	ocasional	No		
àguila marcenca (<i>Circetus gallicus</i>)	estival	Sí?	bosc i àrees obertes	general
aligot comú (<i>Buteo buteo</i>)	resident	Sí?	bosc i àrees obertes	general
aligot vesper (<i>Pernis apivorus</i>)	de pas	No		
ànec coll verd (<i>Anas platyrhynchos</i>)	ocasional	No		
astor (<i>Accipiter gentilis</i>)	resident	Sí?	pi roig	general
bernat pescaire (<i>Ardea cinerea</i>)	resident	No	ambients aquàtics	
bitxac comú (<i>Saxicola torquata</i>)	resident	Sí	vegetació baixa	baix Berguedà
blauet (<i>Alcedo atthis</i>)	hivernant?	No	ambients aquàtics	
bruel (<i>Regulus ignicapillus</i>)	resident	Sí	bosc	general
cadenera (<i>Carduelis carduelis</i>)	resident	Sí	arbredes clares	general
cargolet (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	resident	Sí	ambients diversos	general
corb (<i>Corvus corax</i>)	resident	No	àrees obertes, cingles	general
cornella negra (<i>Corvus corone corone</i>)	resident	Sí?	bosc i àrees obertes	general
cotxa fumada (<i>Phoenicurus ochruros</i>)	estival	Sí	prats assolats, cases	alt Berguedà
cucut (<i>Cuculus canorus</i>)	estival	Sí	bosc	general
cuereta blanca vulgar (<i>Motacilla alba alba</i>)	resident	Sí	ambients oberts	general
cuereta torrentera (<i>Motacilla cinerea</i>)	resident	Sí	aigües corrents	general
escorxador (<i>Lanius collurio</i>)	estival	?	ambients oberts	alt Berguedà
gafarró (<i>Serinus serinus</i>)	resident	Sí	arbredes clares	general
gaig (<i>Garrulus glandarius</i>)	resident	Sí	bosc	general
garsa comú (<i>Pica pica</i>)	ocasional	No		
gavià argentat (<i>Larus argentatus</i>)	ocasional	No		
gratapalles (<i>Emberiza ciris</i>)	resident	Sí	ambients oberts	general
lluer (<i>Carduelis spinus</i>)	hivernant	No	bosc de riera, pinedes	general
mallerenga blava (<i>Parus caeruleus</i>)	resident	Sí	bosc planifoli, mixt	general
mallerenga carbonera (<i>Parus major</i>)	resident	Sí	bosc	general
mallerenga cuallarga (<i>Aegithalos caudatus</i>)	resident	Sí	bosc	general
mallerenga emplomallada (<i>Parus cristatus</i>)	resident	Sí	pineda, bosc mixt	general
mallerenga petita (<i>Parus ater</i>)	resident	Sí	pinedes	generalment alt Berguedà
merla (<i>Turdus merula</i>)	resident	Sí	ambients diversos	general
merla d'aigua (<i>Cinclus cinclus</i>)	resident	Sí	rius i rieres netes	generalment alt Berguedà
milà negre (<i>Milvus migrans</i>)	de pas	No		
mosquiter comú (<i>Phylloscopus collybita</i>)	resident	Sí	bosc	general
mosquiter pàl·lid (<i>Phylloscopus bonelli</i>)	estival	Sí	bosc	general
mosquiter de passa (<i>Phylloscopus trochilus</i>)	de pas	No		
oreneta cuablanca (<i>Delichon urbica</i>)	estival	Sí	cingles, parets	general
oreneta vulgar (<i>Hirundo rustica</i>)	estival	Sí	ambient rural	generalment baix Berguedà
oriol (<i>Oriolus oriolus</i>)	estival	Sí	bosc planifoli, de ribera	baix Berguedà
pardal comú (<i>Passer domesticus</i>)	resident	Sí	ambients humanitzats	general
pinsà borroner (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)	resident	Sí	bosc	alt Berguedà
pinsà comú (<i>Fringilla coelebs</i>)	resident	Sí	ambients arbrats	general
pit roig (<i>Erithacus rubecula</i>)	resident	Sí	arbres i arbusts densos	general
raspinell comú (<i>Certhia brachydactyla</i>)	resident	Sí?	bosc	general
reietó (<i>Regulus regulus</i>)	hivernant	No	bosc	alt Berguedà
roquerol (<i>Pyronoprogne rupestris</i>)	resident	Sí	cingles, parets	alt Berguedà
rossinyol (<i>Luscinia megarhynchos</i>)	estival	Sí	sotabosc dens i humit	baix Berguedà
rossinyol bord (<i>Cettia cetti</i>)	resident	Sí	ribes d'ambients aquàtics	baix Berguedà
sit negre (<i>Emberiza cia</i>)	resident	Sí	espais oberts	general
tallareta cuallarga (<i>Sylvia undata</i>)	resident	Sí	arbusts densos	general
tallarol capnegre (<i>Sylvia melanocephala</i>)	resident	Sí	arbusts densos	baix Berguedà
tallarol de casquet (<i>Sylvia atricapilla</i>)	resident	Sí	arbusts	general
tallarol de garriga (<i>Sylvia cantillans</i>)	estival	Sí	arbusts	general
tord comú (<i>Turdus philomelos</i>)	resident	Sí	bosc amb sotabosc dens	general
tudó (<i>Columba palumbus</i>)	resident	Sí	bosc	general
verdum (<i>Carduelis chloris</i>)	resident	Sí	ambients arbrats	general
xixella (<i>Columba oenas</i>)	de pas	No		

Taula 1: Llistat de les espècies identificades. Se les ha classificat en diferents categories: de pas = les podem observar durant els seus moviments migratoris; ocasionals = s'hi observen molt rarament; estivals = les observem des de la primavera fins a començaments de tardor; hivernants = les observem a l'hivern; residents = les observem tot l'any. De cada espècie es diu si cria o no a la zona (nidificació). També s'acompanya d'una referència de l'hàbitat preferent i de la distribució comarcal excepte en els ocells que són de pas o que s'hi observen ocasionalment.

Hi ha un seguit d'espècies que poden ser observades durant els seus moviments migratoris de sud a nord i viceversa al llarg de la primavera i de la tardor. Passen els hiverns a l'Àfrica i a l'estiu crien en diferents regions d'Europa. Es tracta dels ocells de pas i interaccionen poc o gens amb la comunitat de Pedret. Alguns exemples en són l'abellerol, el mosquiter de passa, el milà negre o l'aligot vesper.

Nidificació

Quasi tots els ocells residents i estivals citats crien a l'àrea estudiada. Hi ha, però, algunes espècies de residents que segurament no ho fan. El bernat pescaire hi pot ser observat al llarg de tot l'any malgrat que no hi nidifiqui. Un altre cas semblant n'és el corb. Altres espècies s'hi veuen més esporàdicament, com és el cas dels ànecs collverds o el blauet, un ocell en regressió a la nostra comarca. Malgrat això es poden incloure dins aquesta comunitat ja que hi interaccionen tròficament, és a dir hi tenen una relació alimentària.

I per acabar...

Pedret i els seus voltants ofereixen una notable diversitat d'espècies d'ocells. De les 58 espècies identificades, 36 hi són residents, les hi podem observar al llarg de la major part de l'any. El naturalista ha de tenir en compte, però, que hi ha ocells que són més difícils d'observar que d'altres. Sovint això fa que percebem menys espècies de les que realment hi ha en un lloc determinat i que tornem a casa amb un cert sentiment de frustració. Cal tenir paciència i continuïtat en les observacions. És un treball lent i continu però que a la llarga acaba donant els seus fruits. Això ens ajuda a tenir un major coneixement dels altres éssers, en aquest cas els ocells, amb qui compartim el nostre entorn.

Bibliografia

- AYMERICH, P.; SANTANDREU, J. (1998), *Fauna del Berguedà*, Ed. Centre d'Estudis Musicals del Berguedà "L'Espill" i Àmbit de Recerques del Berguedà. Berga
- PETERSON, R.; MOUNTFORT, G.; HOLLAND, P. (1995), *Guia dels ocells dels Països Catalans i d'Europa*, Ed. Omega. Barcelona
- SAUER, F. (1990), *Aves terrestres, Guías de Naturaleza Blume*, Ed. Naturart, Barcelona.

Agraïments

Pere Aymerich, Joan Santandreu, Xavier Domingo

Josep M. Marmi i Plana

Biòleg

LiVen

SNACKS DE QUALITAT

Polígon Industrial La Valldan

C. Sant Bartomeu

Tel. 93 822 16 20

Fax 93 821 15 21

e-mail: Livenfactory@Dreamcom.es

08600 BERGA